

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI

FACULTATEA DE LITERE

JAMES JOYCE'S EUROPEANISM

(EUROPENISMUL LUI JAMES JOYCE)

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr VIRGIL STANCIU

DOCTORAND

VOJ ELENA

2011

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
1 CONSIDERAȚII TEORETICE.....	13
1.1. James Joyce și canonul literar.....	13
1.2. James Joyce și teoriile receptării.....	35
1.2.1. Introducere la lectură.....	35
1.2.2. Teoriile receptării.....	38
1.2.3. Wolfgang Iser și “umplerea” suspensiilor textuale.....	41
1.2.4. Potențialul cititor.....	45
1.2.5. Atextualitatea și suspensiile din <i>Ulises</i>	50
1.2.6. Publicul cititor ca suspensie.....	55
1.2.7. Un public cititor pentru Joyce.....	60
2. ESTETICA MĂRCILOR.....	67
2.1. Teoretizând naturalismul.....	67
2.2. Teoretizând realismul.....	72
2.2.1. Limitele realismului.....	72
2.2.2. Joyce ca scriitor realist.....	77
2.2.3. Dincolo de realism.....	86
2.2.4. Politica lui Joyce.....	93
2.2.4.1. Ambivalența politică.....	94
2.2.4.2. Jonglând irlandezitatea și europenismul.....	97
2.2.4.3. Extinderea esteticii mărcilor.....	105
2.2.4.4. Interludiu politic.....	115
2.3. Teoretizând modernismul.....	124
2.3.1. Cosmopolitanismul lui Joyce.....	124
2.3.1.1. Cosmopolitanismul față cu politica.....	125
2.3.1.2. Romanul urban și apariția modernismului.....	127
2.3.1.3. Discursul itinerant – mobilitatea viziunii.....	131
2.3.2. Configurații spațiale.....	135

2.3.2.1. O cartografie a oraşului Dublin.....	135
2.3.2.2. Interludiu urban.....	143
2.3.2.2.a. O cartografie urbană în <i>Ulise</i>	145
2.3.2.2.b. O cartografie naţională în <i>Finnegans Wake</i>	146
2.3.2.3. Romanul urban ca spaţiu al conştiinţei moderniste.....	148
2.3.3. Marcarea “noului”.....	153
2.3.3.1. Primele lecturi ale elementului “nou”.....	154
2.3.3.2. Experimentalismul şi noutatea.....	156
2.3.3.3. Avangarda şi noutatea.....	160
2.3.4. Modernismele lui Joyce.....	168
2.3.4.1. “Nou”-“Modern”-“Modernitate”.....	169
2.3.4.2. Anatomizarea modernismului lui Joyce.....	172
2.3.4.3. Tradiţie şi modernitate.....	175
3.POLITICA MĂRCILOR.....	180
3.1.Europa politicilor postbinare.....	180
3.1.1.Introducere la o politică postbinară.....	180
3.1.2.Europeanismul ca răspuns la o dezbatere culturală.....	185
3.1.3.Politica încorporării.....	186
3.1.4. Politica diseminării.....	189
3.1.5.Europeanismul şi identităţile binare.....	193
3.2.Un studiu de caz pe marginea receptării locale a lui Joyce.....	198
3.3.Geografia regiunii, a naţiunii, a continentului.....	206
CONCLUZII.....	216
BIBLIOGRAFIE.....	218

EUROPENISMUL LUI JAMES JOYCE

Cuvinte-cheie: *irlandezitate, europenism, canon literar, local, național, trans-național, receptare, modernism*

ABSTRACT

Teza de doctorat surprinde instanțele modernismului/elor lui James Joyce înțeles(e) ca o negociere succesivă de “mărci” care sunt reciproc complementare în actul lecturii și care dau seamă de europenismul văzut ca o serie de încercări de a localiza și a include scriitorul irlandez într-un context mai larg. Noutatea acestui studiu constă în faptul că avansează ipoteza unei lecturi postbinare în virtutea căreia Joyce este autorul european prin excelență (aici componenta irlandeză fiind subînțeleasă, inclusă și reciclată în formula continentală).

REZUMAT

Teza de față nu este atât o lectură a lui James Joyce dintr-o anumită perspectivă (post-locală, post-națională sau post-colonială), cât mai degrabă o lectură a primilor cititori ai autorului și a eforturilor lor de a localiza scriitorul printr-o „marcă” (trecută prin fețele naturalismului, ale realismului, avangardei și modernismului) și într-un spațiu cultural geografic anume (Joyce fiind deseori citit drept scriitor irlandez, britanic, continental sau internațional). Teza oferă un inventar al strategiilor de identificare esențiale pentru o mai bună înțelegere atât a autorului în discuție, cât mai ales a mecanismelor criticii de întâmpinare și dificultății acesteia de a uniformiza ficțiunea joyceană sub o umbrelă conceptual unificatoare. Cauza acestei *indecidabilități* se datorează, pe de o parte, arhitecturii complexe și proteice a ficțiunii joyceene (care se metamorfozează radical la nivel stilistic și tehnic o dată cu trecerea de la *Oameni din Dublin*, prin *Portret...* spre *Ulise* și *Veghea...*), iar, pe de altă parte, vulnerabilității criticilor de a se decide asupra naturii *bune* sau *rele* (într-o judecată simplistă), acceptabile sau indecente a cărților. De aici, ezitarea criticilor de a-l desemna pe Joyce drept autor clasic (deseori asimilat

tradiției literare rusești, alături de Dostoievski, Tolstoi sau Turgheniev) ori modern (trecând dincolo de tradiția flaubertiană, prin inovație formală).

O aprofundare a europenismului lui Joyce trebuie să pornească de la analiza conceptului de „europenism”, pe care îl asociem elementelor ce țin de cultura și tradiția europeană, adânc înrădăcinate în moștenirea iudeo-greacă și romană și situate dincolo de coordonatele pur locale, regionale sau naționale. Sensul acestui concept împrumută ecouri postbinare tocmai datorită înțelegerii europenismului ca incluzând componentele locale, regionale sau naționale. Europenismul lui Joyce nu poate fi citit în afara celor două contexte: nu putem ignora nici abundența elementelor ce țin de irlandezitate și care traversează ficțiunea în special la nivel lingvistic sau la nivelul imaginarului, nici pe cele continentale, care însumează influența scriitorilor europeni (Ibsen fiind cel mai adesea citat aici) și adecvarea la estetica modernistă prin diverse strategii, dintre care teza de față selectează scrierea romanului urban și ipostazele discursului itinerant . Conceptul în sine este o îmbinare de tradiție („Europa” prin excelență tradițională, canonică) și inovație („ism”-ul începutului de secol al XX-lea ce justifică momentul „trecător”, curentul, statutul provizoriu al oricărui tip de estetică avangardistă).

Structura tezei acoperă trei mari părți dedicate: a) aparatului critic ce descifrează canonicitatea lui Joyce și mecanismele receptării autorului printre contemporanii vremii; b) proliferării succesive (și uneori simultană) a „mărcilor” estetice și geografice, așa cum sunt ele enunțate de primii critici ai autorului în pagini ce corespund lecturii unei ficțiuni impregnate de abundența detaliului cvasi-naturalist și de jocul inovației formale, de familiaritatea izului clasic al scriiturii prin folosirea structurii mitului, dar și de distanța radicală impusă cititorului prin limbaj și stil; c) implicațiilor (a)politice ce derivă din manipularea componentei locale, naționale și trans-naționale la Joyce.

Partea I se deschide cu cercetarea mecanismelor ce stau la baza formării canonului literar, în speță a canonului joycean. Subcapitolul **1.1.**, bunăoară, gravitează în jurul unor termeni-cheie, precum: *normă, standard, tradiție, valoare instituțională și normativă, ordine, rescriere, revizuire, literatură universală, internaționalizare* sau a unor detalii biografice privind: a) clasicizarea și canonizarea lui Joyce prin strategii de publicare și editare (vezi ediția Penguin Classics din 1969 a romanului *Ulise* – cunoscută și ca un plan promoțional bine gândit și îndeaproape urmat de „instituționalizarea” autorului în bibliografiile învățământului

academic); b) canonizarea lui Joyce de către părinții fondatori ai industriei Joyce, unde amintim numele unor Stuart Gilbert (cu studiul său dedicat romanului *Ulise* din 1931, reeditat ca anexă la cunoscuta ediție Penguin), Herbert Gorman (cu biografia sa Joyce din 1939) sau Richard Ellmann (*Ulysses – A Short History* – inclusă și ea în ediția Penguin) – toate acompaniind și susținând puternic necesitatea includerii numelui lui Joyce pe lista autorilor „academic recomandabili” din lume. Subcapitolul recuperează și o istorie a internaționalizării scriitorului (prin prezența pe lista acelor „noi ierarhii valorice” publicate încă în 1922) ca simptom al canonizării sale timpurii.

Subcapitolul **1.2.** analizează revendicarea canonică a lui Joyce de la/prin Homer, Biblia și Shakespeare, în vederea reinversării traiectoriei intertextuale convenționale. Astfel, canonicitatea lui Joyce se justifică prin *revizitare ca anticipare* sau *plagiat prin anticipare* – sintagme lansate de Pierre Bayard. Textele joyceene sunt, urmând această logică inversă, anticipate *de* Homer, Biblia sau Shakespeare într-un exercițiu involuntar de *semantificare retroactivă* (sintagma lui Fritz Senn pentru înțelegerea influenței retroactive a lui Joyce asupra lui Homer). Sunt multe pasaje din *Ulise* care să confirme sau măcar să ilustreze o astfel de logică.

Cadrul teoretic include și o recitare a conceptului de *intertextualitate* – cel care transformă și face posibilă traducerea scriiturii joyceene într-o adevărată „realitate citațională”, în cuvintele lui Robert Alter. Deplasarea și replasarea anumitor elemente intertextuale în ficțiune atrag după sine și ancorarea în teorii lectocentrice și de receptare, pe care le inventariem pornind de la Jauss, Ingarden, Iser (și ale sale *pauze* sau *suspensii* textuale). Structura complexă a acestei realități citaționale devine un adevărat teren de joacă pentru protagoniștii teoriilor de receptare, pentru cei care investighează rolul cititorului și mobilitatea textuală prin prisma căreia textele își schimbă și „pasează” piesele intertextuale de la unul la altul. Acțiunea aceasta este denumită de teoreticianul Joseph Pucci drept *aluzie* (în locul *intertextualității*) – o referire la conectarea a două texte intertextuale într-un amplu *spațiu aluzional*, ale căror părți corespondente sunt denumite *atexte* (posedând o natură provizorie, tranzitorie datorită permutărilor acestor componente *de la* și *către* un alt text). Pretextul complexității și al dificultăților de lectură a scriiturii joyceene culminează cu „suspendarea” cititorului însuși, cu șarjarea sau vulnerabilizarea poziției pe care o adoptă publicul cititor. De aici, nereușita primilor cititori ai lui Joyce de a-i desemna o „marcă” anume, precum și ezitarea constantă în a formula criteriile de judecată estetice clare.

Partea a II-a reprezintă esența demonstrației din teză ce își propune filtrarea diferitelor „mărci” lansate de primii cititori ai scriitorului ca răspuns imediat la publicarea romanelor. Abordarea sintetică a demonstrației sugerează o polarizare a reacțiilor publicului cititor (cu ale sale răspunsuri pozitive sau negative la opera irlandezului), dar și configurarea unei cronologii a receptării sale timpurii (așa cum este ea sugerată în *Critical Heritage*). Partea a II-a se bazează pe interogarea validității acestor mărci, de la naturalism, realism, avangardă și până la modernism, în exerciții de lectură dedicate atât ficțiunii joyceene, cât mai ales operei non-ficționale (articolele adunate în volumul *Critical Writings*, ce acoperă mai bine de patruzeci de ani din viața autorului). Configurarea și transfigurarea acestor mărci succesive trădează incompatibilitatea dintre estetica joyceană și formulele tradiționale, familiare și la îndemână în eopca primilor cititori. Dacă opera ficțională este deseori diagnosticată drept incomodă (când nu e de-a dreptul indecentă în ochii lectorilor săi), articolele sale critice sau publicistice găzduiesc cu succes o variată gamă de subiecte de interes pentru înțelegerea literaturii, a actualităților continentale sau a statutului politic al Irlandei. Ceea ce își împărtășesc cele două tipuri de texte este tocmai întoarcerea recurentă la irlandezismele joyceene (piese de teatru irlandez, autori irlandezi, lideri ai sferei politice din Irlanda, istoria și naționalismul irlandeze etc.), adeseori încadrate de studii de estetică (la tinerețe), de dramă, de literatură engleză. Cele politice înregistrează o schimbare de ton și retorică, de la ironia primelor articole pentru *Daily Express* la viziunea recuperatoare a unei Irlande a „sfinților și cărturarilor” din jurnalul triestin, însă ceea ce este de reținut este tocmai neadaptarea sau refuzul (nu singular) lui Joyce de a se supune opiniei general acceptate în presa vremii și a lumii.

Subcapitolul **2.1.** corelează reacția publicului cititor de ficțiune joyceană ca ficțiune naturalistă cu aprecieri pozitive la adresa *Oamenilor..* și a *Portretului...* și cu tentative de a circumscrie acest tip de scriitură în canonul naturalismului - acestea numărându-se printre primele încercări de a canoniza numele autorului într-o tradiție eminentamente europeană. Cititorii înțeleg naturalismul lui Joyce ca justificare a naturii documentariste a prozelor, a interesului pentru detaliu, a supra-explicitării unor pasaje – toate indicând construcția unei „realități” irlandeze în toate datele ei pretins autentice. Subcapitolul avansează și ipoteza deconstrucției unei grile uniforme de receptare, prin imperativul denunțării „impurităților” (tematice, stilistice și de gen) a romanelor și cu scopul elaborării unei „mărci” viabile în raport cu opera. Marca pre-rechizită numită *naturalism* este necesară pentru internaționalizarea ficțiunii irlandeze ca literatură

autentică și esențializantă, dar insuficientă în înțelegerea globală a operei; naturalismul zolanesc – așa cum este el prezent la Joyce – nu se revendică doar de la o anumită cantitate de autenticitate redată, ci și de la componenta socio-politică implicată în tratarea ironică și sarcastică a feliilor de irlandezism zis pur.

Subcapitolul 2.2. indică cel mai bine natura instabilă a istoriei receptării joyceene, de la identificarea naturalismului zolanesc la filiațiile flaubertian-realiste, prin tematică și stil. Primii cititori ai scriitorului irlandez își ancorează demonstrația realismului joycean prin câteva subcategorii-cheie: *autenticitate* (a individului și a experienței irlandeze în general, așa cum este ea formulată în surprinderea „secvențelor de viață”, a „timpului”, a „tipurilor și personajelor”), *verosimilitudine* (întâlnită în special în argumentarea conținutului tematic al scriiturii, și nu în materialul de-format – pentru că „fără o formă anume” – al literaturii post-/trans-realiste), *realism complet* (obținut prin eforturile lingvistice „atât de sincere, atât de directe” ale autorului – în opinia lui John Quinn), și, desigur, *politica*. Acest din urmă ingredient al acestui tip de realism explică cel puțin parțial forma stilizată de pedeapsire și glosă prin efectul de „oglină spartă” întors Irlandei. Politica lui Joyce (din scrierile ficționale și non-ficționale, deopotrivă) își schimbă strategiile de la reflexie fidelă la refracție, de la redarea aparent realistă a realităților irlandeze la formule străine ca formă și stil. Alteori, Joyce este văzut ca un scriitor apolitic, al cărui dezinteres pentru realitățile sferei politice au ajuns la fel de faimoase precum dificultățile contorsiunilor sale de efecte lingvistice și jocuri de cuvinte. În încercarea de a evita tentația extremelor, retorica politică a lui Joyce se va schimba cu timpul și în funcție de datele biografice ale istoriei sale exilice. Dacă politica exercită o influență discutabilă asupra prozei autorului, ficționalizarea politicii oferă criticilor șansa unei analize îndelungate. Irlandezismul lui Joyce este, probabil, componenta cea mai populară în dezbaterile pe marginea opțiunilor estetice și politice ale lui Joyce. Dacă irlandezismele pot fi ofertante în ochii criticilor interesați de culoarea local-exotică a literaturii, ele pot reprezenta și pretextul pentru demiterea unei astfel de poziții. Culoarea locală a romanelor sale poate tergiversa – și a făcut-o – canonizarea autorului în literaturii lumii. Doar o dată cu ruperea de convenție (politică, religioasă, culturală) apar și primele încadrări ale ficțiunii joyceene în „marea revoluție a romanului european” sau proclamarea lui Joyce drept „lider al prozei europene” (Pound), drept autor „academic respectabil” (Harry Levin).

Critica recentă acceptă citirea lui Joyce prin suprapunerea mărcilor de scriitor irlandez și european, cu o insistență pe necesitatea luării lor împreună. Europeanismul nu găzduiește doar

geografic, ci și cultural (prin transferul de cunoaștere de la o zonă la alta). Definiția *scriitorului adevărat* – conform lui Mario Vargas Llosa – reține acea trăsătură a autorului care înțelege să își translateze coordonatele specific locale/regionale/naționale. Inovația literaturii joyceene, stilul neconvențional și limbajul nefamiliar sunt toate părți dintr-un discurs asupra *reinventării autenticității*. Astfel, realismul rămâne o altă „marcă” ce trebuie distilată în lectura acestei literaturi proteice până la absorbția într-o formulă mai adecvată.

Subcapitolul **2.3.** urmărește *revoluțiile* joyceene generate de elementele modern(e)/(iste) în lectura atentă a subcategoriilor modernismului joycean, și anume cosmopolitanismul și elementul de „noutate”.

Secțiunea **2.3.1.** sondează cosmopolitanismul văzut ca participare la literatura exilică a lumii, ca un compliment estetic la modernismul autorului, ca o strategie culturală/politică de autoinserare în lista scriitorilor lumii sau pur și simplu ca efect al inovației formale. Primele identificări ale cosmopolitanismului joycean dau seama de existența imaginarului urban, însă studii mai recente îl iau drept instanță a literaturii mobilității, flexibilității, metamorfozei și autoreflexivității. Aici ne situăm mai aproape de punctul focal din care privim cosmopolitanismul ca înlesnire a unei perspective postbinare, prin care elementul local se alătură în mod fericit celui național sau internațional. Observația lui Mads Rosendahl Thomsen, conform căreia „atitudinea cosmopolitană nu e pre-rechizită a canonizării internaționale sau naționale” sau că „sunt mai multe exemple în sensul contrar în care calitatea scriiturii și universalitatea temelor sunt suficiente” pentru a fi canonizate (Thomsen 2008: 47), rezumă teza noastră. De aceea, europenismul lui Joyce nu se opune, ci include irlandezismul în manieră postbinară. Cosmopolitanismul lui Joyce este analizat prin prisma funcțiilor romanului urban și prin surprinderea naturii *discursului itinerant*:

- După cum se poate vedea în secțiunile **2.3.1.2.** și **2.3.2.**, romanul urban devine simptomatic pentru preocupările moderniste de a surprinde „producția spațiului”, în perspectiva căreia un oraș ca Dublin devine un „Weltstadt”. Atitudinea auhtorială vis-a-vis de romanul urban prendulează între viziunea lui Simmel (pentru care orașul este golit de centru, de sens, dar posedă o conștiință urbană de sine) și viziunea recuperatoare a orașului ca centru al „conștiinței moderniste”, care este una eminamente urbană.

Spațiul și configurările spațiale se regăsesc în ficțiunea joyceană în acele jocuri de (re)prezentare, prin acele strategii de *zoom in/zoom out*, prin tratarea centrifugă sau centripetă a orașului și a Irlandei per ansamblu. Orașul tipic irlandez este ocazional prezent în multe forme; e un fundal sau un prim-plan, un protagonist sau un simplu element de decor. La fel de fluctuante sunt componentele politice ale reproducerii spațiale cu ale sale insidioase aluzii la catolicism/protestantism, naționaliști/unioniști – până la disoluția lor prin ambiguitate radicală sau parodiare (vezi *Cyclops*).

- *Discursul itinerant* (cuprins în secțiunea **2.3.1.3.**) sau *dromomania* textuală întăresc statutul cosmopolit al autorului prin mobilitatea de: viziune și perspectivă, exil continental, limbaj cu ale sale contorsiuni, jocuri și cotituri – generând un text în mișcare, într-o eternă progresie de poliglotisme, unități frazeologice ambigue sau stiluri destabilizatoare pentru narațiune.

Efectele unei asemenea retorici vizează: tulburarea narațiunii, care își forțează cititorul să urmeze textul întotdeauna îndeaproape; reformarea și reconfigurarea identității (în lectura primilor critici, Joyce este scriitorul european al „formelor identitare multiple și deschise” – John Rickard); tipul de ficțiune autoreflexivă, unde înțelegem literatura ca autodenunțare a propriilor „invenții”, a propriilor „convenții”.

Secțiunea **2.3.3.** este un inventar al funcțiilor elementului de “noutate”, ca punct de plecare pentru: o narațiune a inovației formale, pentru experimentalism, pentru anticiparea a ceea ce urmează să fie, ceva mai încolo, marca modernă/modernistă/postmodernă a scriiturii în discuție. „Noua scriitură” joyceană trebuie să testeze valențele elementului de „noutate”, așa cum o arată subcapitolul de față.

- a) „Noutatea” ca trăsătură a unei tradiții (re)înnoite, conform căreia textul joycean este manifestarea „talentului individual” care complimentează tradiția, în zorii unei „noi ere” (așa cum au înțeles-o cititorii întemeietori). Pornind de aici, autorul este fie proclamat drept un scriitor ce își face apariția „înaintea vremii sale” (*CH* 1970: 293), fie în sincronism cu tendințele noii arte de pe continent: impresionismul. Joyce ocupă pragul ce desparte publicul cititor în două categorii distincte: în detractori și susținători, iar

literatura joyceană fie în categoria „noului val”, fie în cea a „marii și distanței monstruoșități” (E.R. Curtius citat în *CH* 1970: 447).

- b) „Noutatea” ca formă de experimentalism ce anticipă nevoia de schimbare la nivel de formă și tehnică (nu și de conținut, însă). Așa cum o sugerează însuși conceptul, experimentalismul marchează o trecere pasageră în istoria receptării lui Joyce ca scriitor modernist. „Marca” experimentalismului s-a dovedit convenabilă, însă, pentru internaționalizarea lui Joyce pe piața publicistică americană: revista *Little Review* căuta, la timpul potrivit, tocmai experimențiști de pe bătrânul continent, dornici fie de afirmare, fie de confirmare a reputației lor internaționale. Experimentalismul extrem al *Veghii...*, pe de altă parte, i-a adus lui Joyce o serie de reacții negative din partea cititorilor apropiați sau necunoscuți autorului (clasice sunt exemplele lui Stanislaus, Pound sau Wells – pentru care lectura cărții constă în nimic altceva decât în dezlegarea regulilor unui joc sau a unei ghicitori care îi răpește cititorului plăcerea minimală a practicilor de lectură).
- c) „Noutatea” ca un cod pentru avangarda în formele ei de manifestare multiple. După câteva tentative de a circumscrie ficțiunea joyceană expresionismului sau suprarealismului, o parte din criticii vremii îl asociază pe irlandez cu estetica dadaismului, a cubismului sau a futurismului. Deși există dovezi care să ateste familiarizarea lui Joyce cu aceste manifest(u)/(ă)ri, nu putem specula prea mult în jurul opțiunii programatice de a include strategii clar avangardiste în texte. Din nou, cititorii se împart între cei care susțin cu entuziasm natura revoluționară a unei literaturi similare cu cea dadaistă și cei bine-temperați în încercările lor de a recupera dimensiunea clasică a autorului. Sensul acestei „noutăți” este mai potrivit cu multitudinea de „mărci” disponibile în anticiparea **modernismelor** lui Joyce.
- d) „Noutatea” ca element de primă importanță în procesul configurării canonului, ce are legătură cu proliferarea conceptuală a termenilor ca: „modern”, „modernitate”, „modernism”. Dacă, inițial, marca de autor „modern” se potrivește cu cea de „contemporan” sau „inovator”, cea de „modernist” corespunde ieșirii din normă și asocierii cu estetica avangardistă. Epuizarea stocului de mărci și strategii de identificare au dus la celebrarea unei forme plurale de *modernisme* joyceene, care anticipă,

flexibilizează și pregătesc terenul pentru reciclarea acestora în mai îndepărtatul postmodernism.

Partea a III-a se concentrează pe așa-numitele „politici” de identificare, fără a întări (politic sau ideologic) pozițiile vreunei teorii postcoloniale, ci mergând dincolo de aceasta, în întâmpinarea unei perspective asupra europenismului văzut ca o corespondență organică între localism și continentalism. Considerăm inutilă și ineficientă o viziune de tip postcolonial, care separă mai degrabă decât unește, deconstruiește, mai degrabă decât consolidează. Acest tip de analiză binară este ilustrat în evocarea Irlandei rurale, folclorice sau mitice ca fiind *adevărata* Irlandă și în denunțarea urbanității sau hibridității cosmopolite ca neautentice (Vincent Cheng).

Secțiunea **3.1.** lansează premisele “ideologiilor” (impropriu numite astfel) postbinare, care se apropie mai mult de un tip de non/contra- ideologie ce pledează în favoarea includerii și nu a diseminării, a unității (nu uniformizării) și nu a separării de perspectivă. În lumina unui astfel de sistem de gândire, elementul *național* este deformat de o aparentă alteritate (complet nefamiliarizată cu componenta locală – așa cum reiese din primele pagini ale lui *Ulise*), elementul *local* poate fi citit drept cosmopolit (Dublin este metropola modern în care coabitează particularitatea și modernitatea), *flaneur*-ul devine un cetățean al lumii mari, iar limbajul joycean este un *esperanto* pe alocuri. Un echilibru stabil între proporția irlandezismului și a europenismului facilitează o astfel de ideologie postbinară.

Secțiunea următoare este un studiu de caz pe marginea unui exemplu de receptare locală, care merită aprofundat datorită adecvării potrivite la structura tezei în ansamblul ei, în ciuda limitării spațiale și temporale (articole despre Joyce în revista românească *Secolul 20*, între anii 1980-1985). Această secțiune nu își propune să înregistreze receptarea exhaustivă a lui Joyce în critica românească, ci doar să selecteze materialul critic dedicat dimensiunii europene a scriitorului irlandez, în buna tradiție critică a lui Richard Ellmann. Articolele cuprinse în colecția de reviste din această perioadă surprind prin interesul manifestat pentru o politică a interferențelor elementului local, național și internațional. Este de reținut și faptul că majoritatea studiilor cuprinse aici sunt însoțite (tematic sau nu) de traduceri din Eliot cu a sa *Notes Towards the Definition of Culture*, Ortega y Gasset’s *De meditationem...* sau Giuseppe Galasso’s *L’Altra Europa* – lucrări ce abandonează discursul opozițional și încurajează o retorică a incluziunii.

Subcapitolul 3.3. funcționează ca o concluzie edificatoare pentru studiul funcțiilor elementului local, regional, național și continental, pornind de la T.S.Eliot în *Christianity and Culture* și ajungând la Michael Ignatieff cu a sa *The Europe of the Mind*. Deși despărțite de aproximativ patruzeci de ani, cele două scrieri se întâlnesc în multe puncte atunci când își dedică energiile critice și teoretice în exercițiul de includere a elementului local în național și supra-/trans-național, cu un accent puternic pe înțelegerea culturii globale nu doar ca o sumă a tuturor culturilor, canoanelor și tradițiilor minore, ci ca interacțiune sau schimb între acestea.

Într-o notă similară, studiile irlandeze își propun să meargă dincolo de opoziții, pentru a facilita circumscrierea tradiției și a canonului literar în linia unei dominante estetice, pentru a reconfigura tradiția irlandeză (locală) într-un context mai larg. Critica joyceană se aliază unei direcții similare, atunci când produce sintagme de tipul “internaționalism regional” (lansată de Laurent Milesi, în studiul obscurităților și al particularităților de limbaj) sau “semicolonialism” (o mai bună alternativă conceptuală a lui Derek Attridge la postcolonialism, prin care criticul subînțelege dependența reciprocă a perechilor convenționale opuse de nativ-străin, colonialist-colonizat).

Acestea sunt doar câteva dintre argumentele pentru care o revizuire a strategiilor de identificare este necesară în cazul unui autor renumit pentru dificultatea încadrării și a identificării. Printre multe alte “isme” ce populează și “poluează” secolul al XX-lea, europenismul devine o „marcă” înregistrată pentru citirea lui Joyce ca adecvare pozitivă la o tradiție dată și soluție conceptuală pentru o istorie a receptării autorului.